

Zitos Paulauskaitės rankraščių archyvas. – Plungė, 2025.

Jonas Bėčius : [partizano J. Bėčiaus žmona Kazimiera Bėčienė pasakoja apie savo vyrą ir savo pačios, slapstymąsi pokario metais; tekste minimi partizanai Grybauskas, Juozaitis]; [Rankraštis] / Pasakojo K. Bėčienė-Kungienė, užrašė Zita Paulauskaitė. – B. v., b. m. – 5 lap.; Mašinraštis; tekstas vienoje lapų pusėje. – [Skaitmeninis objektas]

- I. Bėčius, Jonas
- II. Bėčienė-Kungienė, Kazimiera
- III. Paulauskaitė, Zita

- 1. Partizanai.
- 2. Lietuva.
- 3. Atsiminimai.

UDK: 908

Saugojimo vieta: Kraštotyros skaitykla

Bėdėnė

..... Šarūnaitė tokia sašo: žinai, -sako- Kazytėle, -sako- 1
aš meluosiu, o tu taip, o tu taip sakyk. Aš aniems tvirtinsiu, kad tas
vaikas, tas mažasis vaikas, nuo/ ruso - meluosiu. Sakyk, ką tau reik, aš
patvirtinsiu. -- Nu ir iššaukia aną į miliciją :- Ar tikrai žinai, kad...-
--Nu- sako - ėjo, ėjo, ir rusai liuob atvažiuos - sako - nuo ruso, nuo
ruso tas vaikas. // Nu tuomet jau ir man lengviau buvo. Va taip. Iš kur tas
vaikas yra. Nežinau. Vyras išėjo į mišką. O žinai, susitinki ir susitinki.
Tais laikais turėjai iš paskutinės šaukt, kad ne.

Kai anas išėjo į mišką, tada visų pirma atėjo Grybauskis pas mumis. Atėjo
Grybauskis ir sako: "-Jonai, -sako- einam, -sašo- tau vis tiek gyvenimo nebus."
Pati pradžia, tai pati pradžia buvo. Ir išėjo anodu į mišką. Išėjo į mišką,
o Franis Mačiutis Kapupy ~~šnapšė virė, virė snapšė~~ ^{šnapšė virė, virė snapšė}. Ir tas Mačiutis buvo
girtas, ir ten kiti, kas aniej ten buvo, kas anuos žino, - aš nežinau, kas
ten buvo daugiau // Ir parbėgo. Ketvirtą ar penktą valandą parbėga, įbėga
greit į vidų. O mūsų ten trobos buvo prie Bėčiaus Stanislovo netoli trobos
buvo.. Per tą miškelį ons parbėga - aš matau, kad parbėga :- Jėzus Marija-
į trobą įbėgo:- Kazytėle, Jėzus Marija, Mane vejas, - sako - mane nušaut nori."
Sakau:- O kas? -- Ir anas per antrą trobą, per antrą pusę trobos, ir į

Kuzavo kletis išbėgo. Į Kuzavo kletis išbėgo, išbėgo - ir nēr ano. Nėra,
ir tą vakarą nėra. Aš vakaroju, kai jau nutilo viskas, išėjau į kiemą,
žvalgaus prie to. O tas Kuzavo klevis, kaip va čia parkas. Aš išėjus ieškau,
veiziu, kame aną rast. Ir nēr ano. Nėra pavakare, jau apei.... Nu vienuo-
liktą, dvyliktą, kaip jau nutilo viskas. Parėjo ons prie lango ir pabrazdino
man. Pabradino prie lango ir sako:- "Kazyte, -sako- Kazyte. e O aš išsigandau,
aš mislijau, stribokai atvažiuo. Ons sako:- išeik. Aš - sako- į trobą neisiu,
išeik laukan, -sako- aš noriu su tavim pasišnekėt". Išėjau laukan, sakau:
- Kas yr? // Sako:- Žinai ką, Kazytėle, man, e sako- jau vis tiek mirtis.
Ar man taip būt, at man taip būt."- Jėzus Marija - Aš į ašaras. Sakau; Jonai,
O dėl ko? kas yr? "Va, -sako- Juozaitis, -sako- maži manęs nenušavo, Juozaitis.
-sako - Franis Mačiutis girtas, Juozaitis girts- sako - prigirdė tuos
visus savo daugus ir čiut čiut - sako - manęs nenušavo." Nu ir paskiau
ryto metą ateit pas mane - mes pašnekėjom, ir ons nuėjo, ilgai bijojom
šnekėt, ons pabėgo. Ryto metą atėjo tas pats Grybauskutis iš Šarkių kaimo.
O aš ano vardo nebeatsimenu. Ateit ir sako: "- Kur yr Bėčius? ~~Sakau!~~
Sakau; -Vedou išsivedėt - sakau - aš nežinau, kur padėjai aną. - Nu aš nesakau.
- Kur aš žinau, kur ons yr dabar, - Sakau, - aš nežinau, kur jūs išvedę
aną padėjot." -- Sako, - Pabėgo ons nuo mūsų. - sako - Tenebijo. - sako - Aš
noriu su anuom susitikt." O tas Grybauskutis buvo jau miške. // Nēr ano.
Nēr ir nēr... Tadu su/ tuo Grybauskiu pašnekėjo, tas Grybauskutis nuėjo
savo keliais, o ons parėjo. Antrą vakarą parėjo, pavakarėj. Parėjo, -aš sakau:
-Kame buvai? // -Ai- sako- čia prie Gailiaus, -sako- buvau. Šen ten, pas
susiedus buvau."

Sakau: - Prašė Grybauskutis, kad tu, susitikt su tavim. 2

Nu - sako - Kažin ar susitikt, ar nesusitikt, nebžinau, ką ir bedarysiu. // Sakau: "Susitikt, jei vienas ant vieno." Nu tai aną vakarą aš išeit į bulbrūsius - ten bulbrūšiai tokie buvo - į mišką, tą Kuzavo mišką - Bulbrūšiai. Aš tik prie to bulbrūšio, ten, prie alksnyno, nuėjau, ir ateina Grybauskutis. Ateina Grybauskutis. Sakau: - Čia taip į taip -- Ir, nu ir anuodu susitinka. Anuodu susitinka ir nuėjo anuodu. Tai nuo tos dienos + ir išėjo, ir išėjo. Ir išėjo, paskiau pabuvo, - ons sako: - Ne, aš miške nebūsiu, aš pareisiu namo, aš neisiu į mišką. Tas buvo verbū dieną, prieš verbas, tą savaitę. Aš - sako - pasidirbsiu tokią slaptūvę savo kambaryje, tokią priemenalėje, pasidirbsiu, ir man ten - sako - kas jau bus. - Nežinojom, kad ta krata tokia velniška bus. Ir jis slapstės pas mumis, namuos slapstės. Jau tada kažikas nusekė, kad anas stovi namie. Kad ons stovi namie. Atvažiavo Pušinskis, Eglinskis - Pušinskis ir Eglinskis buvo Plungės stribokai. Tie atvažiuoja. Atvažiuoja - krata daro. Pas mumis, krata daro. Anie šaukia, kad atiduok, atiduok Bėčių, kame yr Bėčius? Sakau: - Aš nežinau. -- O aniej žino, anie matai, nušnipinėjo, kad yr bunkeris padirbtas po kambariu. Nu tada aniej davaj. Tokia buvo dėžė, ten dar buvo grūdų įpilta į tą dėžę, tą dėžę anas liuob užsivers, kad jau anam bėda. Jie tą dėžę davaj atstūmė, atstūmė tą dėžę - na kur, jau ir matyt. Aniej: - Meskim granatą. -- Aš šaukt, aš šaukiu gvoltu, kad jau nemeskit tos granatos. // - Nu, lišk tu po pirmo -- aš žinau, kad jis ginklo neturi, nieko neturi. Nu tai aš sakau: - Jonai, eik šen, lišk laukan. - Ons neina. - Jonai, eik šen, - sakau - su automatu yra, tave nušaus. // ~~Nu/ėmė/it/išlindom/~~ Nu, ėmė ir išlindom. Išlindom; ir aną areštavo, prie sienos pasodino. Pasodino prie sienos, o man jie sako: - Žinojai, - sako - kad yr, kodėl sakei, kad nėra? -- Nu -- sakau - žinai, kad nė vienas nenor savų išduot. // Nu Joną areštavo, išlaikė visą savaitę čia, Plungėj, ir paleido Velykų šeštadienį. Prieš verbas areštavo, o velykų šeštadienį paleido. Paleido, ir anas užsiverbavo išdavinėti žmones. Nu kitaip vis vien jau galas jam. Nepaleis. Ir anas užsiverbavo išduoti žmones. Ir parėjo. Parėjo ons tą šeštadienį - ar penktadienio vakarą - aš nebežinau, ar šeštadienis, aš penktadienis buvo, kai jis parėjo. Sakau - Jezus Marija - sakau: - Jei tu išdavinėsi žmones, ir visvien gyvenimo nebus mudviem. // Ne, - sako - aš neišdavinėsiu, geriau aš vienas mirsiu, bet - sako - žmonių neišduosiu. Nu ir žinai, kai aną paleido, tada ons jau ir pasitraukė. Pasitraukė pas tą Grybauskutį. Su tuo Grybauskiu iš paėjo. Tas Grybauskis paskui paėmė, surišo jį su tuo Juozaičiu. Surišo su tuom Juozaičiu aną, sutaikė aną, išaiškino, kas čia kaip yra, o kas aną žino, iš jaunystės aniedu su

Praniu Mačiuičiu, buvo kažki koks nesutikimas tarp anųdviejų. Nu tas Pranis Mačiuitis norėjo aną nušaut. ir viskas. Nu ir taip ons išėjo. Ir išėjo, ir išėjo, ir po šiai dienai.

- Kuriais metais jis išėjo?

- 45-aisiais metais. Iš 46-ų į 47-uosius aną nušavo. ^{metus} Du su puse metų išsikavojo. Tai ons 44-ais metais išėjo, -penkti, šešti, o septintuosius ir nušavo aną. Ketvirtais išėjo.

- Būdamas miške, ar jis palaikė ryšį su namais?

- Visą laiką ryšį turėjau, visą laiką. Kol aš ten namuose gyvenau, ryšį turėjau su anuom. Ir paskiau aš nebegalėjau begyvent: / Viena naktį atvažiavo rusų. Dvi gurguolės. Atvažiavo pas mane dvi gurguolės. Atvažiavo. Viens lietuvis buvo, ons lietuviškai šnekėjo, o tie kiti keturi kareiviai, tie nešnekėjo. O mano maža mergelė buvo antroji, Janelė šita. Janelė - pirmoji - buvo maža. Ir aš tą vaiką - ar miegojo jis, ar nemiegojo - aš tą vaiką tuoju greitybėj iš lovelės išimsiu ir ant rankos turėsiu. - kad tiej prie manęs nelistu, tie rusai. Nu o tas, lietuviškai mokėjo šnekėt, ons sako: - Žinai - sako, ons buvo vyresnis, / tas lietuvis vyresnis buvo už tuos kareivius. Tuos kareivius išvarė laukan, ons ir sako: - žinai, - sako man - tu - sako - nebūk, ar tu dabar, - sako - žinai ką, jauna - Nu ons mane, kaip sako, / sako / ... sakė: - esi nebloga, kažnes ant tavęs.... O tiej - sako - apdirbs ir gyvybę tau sako - gali atimt. // Nu ons man taip nupasakojo ir, / žinai, taip ne jauku, tada aš ėmiau ir išsikrausčiau pirma pas Šėrūnalę - mudvi būkim. // Nu ir aš išsikrausčiau taip prie anos. Prie anos bebūnant... Nu iš susitvarkiau aš čia viską. Ogi jie mano tą trobą nudegino. Tą trobą anie nudegino. // Aš dvi savaites pabuvau pas aną, dvi ar tris savaites, pas tą Šėrūnalę. Vėdu su tokia drauge ejom į Plungę. // Ejom į Plungę ... Ir visų pirma aš karvę milžau - ir nuėjau karvę milžti į tvartą. Aš milžu karves tvarte / bet žinai, ūkininkas buvo pasiturintis, žinai, 80 hektarų buvo pas Šėrūnalę, buvo ūkis. Plast ir susitinkam prie gyvulių. O tie rusai, matyt, gulėjo prie tais tvartais, jau anie žinojo, kad aš čia esu. Anie gulėjo jau ant tais tvartais. Ir, matyt, rytmetį atsikėlė užspausti skylę. Aš atsitūpus Tą karvę čia milžu sau - tik plūst rusas į tvartą! Jezus Marija! Aš persigandau. - Što ty jobtvojmat'! - ale kad sukriuko tokiu balsu: - Što ty jobtvojmat'! - Kad aš čia tą karvę melžiu. O kad keikias, o kad keikias. Ir užgirdau, kad jū ten daugiau yra. Tiej kad juokias, teį susiėmę už pilvų. Pareinam į trobą, aš tą pieną parnešu. :- "Kur Bėčienė? Kur čia Bėčienė?" O tokia Birutė ~~buvo~~ Antanavičalė buvo Birutė. ?- Nėr pas mus - sako - tokios." "- O kas ta yra tokia?" - ant manęs. "- Čia, - sako - yra tokia mergelė, čia pat atėjus, ji man padeda

apsižygiuot, tuojau - sako - eisim į turgų, į Plungę." Nu gerai. 4
Aš tą pieną padėjau, rankas nusiploviau, greitai į kamarą - su
Birute gulėjau, su Antanavičale. Aš rankas nusiploviau, apsidariau,
Birutė vėl greitai apsimetė. Aniej jieško Bėčienės. Nu ieškokit jūs
Bėčienės, o Bėčienė mauna jau į Plungę. Išmaunam čia į Plungę, atėjom
ligi Sauserio. Sauserienė Petrė buvo. Lig Sauserienės Petrės - o aš
gerti noriu. Vot gerti noriu, man džiūsta burna - aš gerti noriu. Sakau:
-Birutėle, -saku - einam pas Sauserienę Petrę, atsigersim." -Priėjom,
Petrė sako: -Kas naujo? Kaip? Ką? Dabar šitai mašinos pravažiavo, dvi maši-
nos - sako - pilnos rusų. Ar judvi neužkliuvot? Neužkliudė judviejų?"
Sakau: -Yr pilnas kiemas - saku - ir Bėčių kiemas, Mačiuičių pilnas
kiemas, prie mumis kai ką paliko. Nu ir vedom išeinam. Aš tik išeinu,
po pirmo, aš išeinu, Birutė iš paskos, Petrė dar paškiau, ana mus
išleido: tiktai kad duos iš kulkosvaidžio, iš padegamųjų. Mes nesiskubinam,
klausomės. Dūmai didžiausi bunt į viršų. Aš tiktai taip rankas sudėjau:
- Jėzau Marija! - saku - Trobelė mano dega! " Birutė dar: -Ne ne ne
ne" - sako. Sakau: -Jėzau, jau trobelė mano dega! trobelė mano dega!
jau trobelės nebturiu! Nu ir išeinam į Plungę. Einam mudvi tiesiai į
Plungę. Ir atvažiuoja, šitas, seseris uošvis. Ons atvažiuoja: -"Bėčiene,
sako - jau - sako - tavo trobelė - sako - dega." Sakau: -"Zinau, žinau jau"
Sako: "Viskas, ir visur yr apgulta, rusų yra apgulta - sako - ir laukia,
kol banditai išlįs iš-šito-būnkerio." Matai, kai mano vyras buvo, slėpės,
ir paliko šitas būnkeris. Nu aniej mislijo, kad jau visi tam būnkery,
jau taip. O kaip reikėjo degint - nieks nieko, nieks nieko, nė ženklelio,
nieks nė nedavė//Nu ir pavakare parėjom. Parėjom su ta drauge į namus,
užėjom pas Bėčių - pas Jono dėdę. Užėjom - anoj pusėj kelio, dėdė Bėčiaus
Jono - Bėčius Stasys, ir Macius buvo, Viktorija, ir Magdalena buvo.
"Nu - sako - žinai, Kazytėle, - sako / kaip tavo trobelė, kaip greitai
sudegė, tavo trobelė." Medinė, juk žinai, troba. Tvartai, dauginė tokia
buvo pastatyta. "Ale - sako - nuomentas, ale kad supleškino?" ~~ANĖJ/ĮSAKĖ.~~
Apliejo anie benzinu, kas aną žino, iš padegamųjų padegė - ir sudegė
Nu parėjau - nieko. Ten pradeda jau mane draskyti tampyti. Pradeda
draskyti - ramybės nebėra. Nu ir atvažiuoja ~~ĮSA/ĮSAK~~ vistiek ir tiej
rusai - dar papasakosiu - atvažiuoja pas tą Sėrūnalę, kratą daro. Jau
sužinojo, kad yr, kad aš esu jau ten, bet aniej nežino. Vieni atvažiuoja,
žino, kurie pažįstami, tai būtų mane nutvėrę aniej. Bet tiej atvažiavo
kiti, kratą darė. Įėję pas Sėrūnaite, rado lietuvišką vėliavą.
Lietuvišką vėliavą rado ,man ir sako: "Ar tu pažinai, kas tai yra?"
Išvertė viską į kiemą. Visą, kaip sako, turtą iš kameros į kiemą. Sako:
"Ar pažinai aną?" Sakau: "Kaip aš nepažinsiu, ana yra lietuviška. -
Sakau - Lietuvių vėliava tautos - saku - kaip aš nepažinsiu, ~~ANA/ĮSA~~
saku - mūsų lietuviška ~~WVAV~~ vėliava."

~~M/ž~~ Nu ir šako: "Dabar, Sērūnale, renkis, važiuosim" - nu jau čia į Plungę važiuot. Sērūnale sako: - "Oi, aš, s sako - senelė - sako - kur mane benuvešit? - sako - kur? - sako. Bet neišvezė tos Sērūnalės, neišvezė. Ir aniej išvažiavo. Išvažiavo, nu ir ~~pata~~ pradėjom, visi pradėjom galvot, kad man jau ten gyvenimo nėra. Nu, važiuosiu ~~pas~~ pas mamą, į tėviškę. Važiuosiu pas mamą į tėviškę, bet aš visai į svetimą trobą. Ne prie mamos prabuvau, bet visai svetūmoj, prie tokios pat vėl vargšės moteriškės prisiglaudžiau. ~~Už~~ Už pusės kilometro, pas tokią draugę, pas tokią Runkauskienę. Nu ir buvom, ~~pa~~ kol išvezė į Sibirą. Paskui persikėliau dar kitur. Paskiau, amžiną atilsį, mamos nabašninkė, mirė, brolis vienas paliko. Jau tėvelis buvo miręs, brolis vienas paliko su mažesniaisiais broliais mano ir seserimis. Nu tada ir persikėliau pas brolių gyvent. Brolis buvo ligi (keturiasdešimt) septingųjų, gruodžio 8-os dienos. Ir paėmė mano brolių, paėmė kalėjimanž ir, šnekejo, 25-iems metams, nutarė. Jį paėmė Jerubalinuos, paėmė. Ons ėjo pas draugą, pas Antanavičių, -kur aš buvau, prie tos Antanavičaitės, prie brolio jos ėjo. Ėjo per pamiskę, pamiskėj turėjo ten iėiti. Nu ir buvo kaž raz siautimas. Ir jį paėmė. Ir anam pripažino, kad jis ryšį nešė. O anas nieko neturėjo. Iš namų išėjo, ir nieko neturėjo su savim. Tas, kur 25-iems metams.

- Apie Grybauską ką galit papasakoti?

- Iš Šarkių kaimo kilęs Grybauskutis. Aš nežinau, ar anas liko gyvas, aš... aš nežinau. O taip kitų jau ...

- Juczaitį?

- Kad nieko aš apie aną nežinau. Būtų daugiau ką pakalbėt, bet aš susilaikysiu dabar dar.

PAULAUŠKAITĖ 2 BĖČIENĖ - KUNGIENĖ KAZIMIERA